

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
філологічного факультету
проф. Бунчук Б.І.

« 5 » 09 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової дисципліни

Спецкурс з проблем викладання української мови в ЗЗСО

Освітньо-професійна
програма

«Українська мова та література»

Спеціальність

014 Середня освіта

Галузь знань

01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти

перший бакалаврський

Факультет

філологічний

Мова навчання

українська

Чернівці – 2022

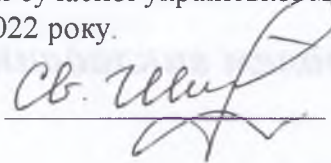
Робоча програма навчальної дисципліни «Спецкурс з проблем викладання української мови в ЗЗСО» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова та література» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, що затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 7 від 30 червня 2022 р.).

Розробники:

Струк Іванна Михайлівна – кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови.

Затверджено на засіданні кафедри сучасної української мови.
Протокол № 1 від «30» серпня 2022 року.

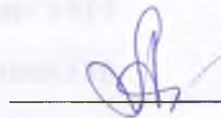
Завідувач кафедри

Шабат-Савка С. Т.

Схвалено методичною радою філологічного факультету.
Протокол № 2 від «5» вересня 2022 року.

Голова методичної ради факультету

Антофійчук А. М.

© Струк І. М., 2022

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

1. Мета навчальної дисципліни: репрезентувати студентам дискусійні та проблемні питання вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу, розвинути в студентів уміння застосовувати теоретичні положення в мовній практиці; прищепити навички добору і використання найбільш раціональних та ефективних методів і прийомів навчання учнів української мови в ЗЗСО, враховуючи різні підходи; підготувати майбутніх учителів до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти.

Запропонований курс дозволить майбутнім вчителям раціонально добирати, а при необхідності виготовляти дидактичний матеріал, застосовувати наочність до занять відповідно до їх пізнавальної мети; своєчасно й уміло використовувати інформаційні технології та засоби мультимедіа для проведення занять з української мови.

3. Завдання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть набути **таких компетентностей:**

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 2. Здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність розвивати творче мислення, потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, зокрема довибудовування та втілення власної стратегії навчання упродовжиття (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі. Здатність використовувати інновації в професійній діяльності. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

ЗК 12. Здатність до пошуку, систематизації та узагальнення інформації з різних джерел.

ФК 4. Здатність використовувати технічні засоби, можливості Мережевих програмних систем та інтернет-ресурсів для розв'язання теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ФК 14. Вміти застосовувати фахові знання, обирати методи і засоби навчання з педагогіки, психології, методики української мови та літератури, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, міжособистісних взаємин, усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору.

ФК 15. Проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації; проведення позакласної та факультативної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; засвоєння основних напрямів розвитку сучасної методичної думки.

ФК 16. Розуміння змісту і принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; уміння підбирати навчально-методичні матеріали для проведення занять.

ФК 17. Знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови та літератури.

ФК 18. Здатність консультувати об'єктів педагогічного впливу (учнів, батьків, громаду) щодо освітніх і культурних проблем, дотримання норм літературної мови, проблем культури мови та мовної політики держави.

ФК 20. Дотримання принципів академічної доброчесності.

ФК 21. Знання та розуміння професійної діяльності вчителя, здатність оцінювати інформацію для виявлення педагогічних проблем й ухвалення рішень щодо їх усунення.

ФК 23. Знати основи й категорії педагогіки, закономірності психічного розвитку і пізнавальної діяльності людини, психологічні основи навчання й виховання.

4. Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є навчальні курси: «Бакалаврський семінар», «Сучасна українська мова», «Методика викладання української мови в ЗЗСО», «Методика викладання граматики в ЗЗСО».

5. Результати навчання.

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 7. Застосовувати в педагогічній діяльності новітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання.

ПРН 8. Систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно організовувати процес самонавчання та самовдосконалення.

ПРН 9. Аналізувати, систематизувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПРН 10. Застосовувати набуті знання під час вирішення педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН 11. Застосовувати різноманітні методи і форми навчання, сучасні прийоми керівництва навчальною, суспільною і творчою діяльністю учнівських колективів.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 23. Володіти методикою майстерного викладання української мови та літератури в загальноосвітніх школах, методикою виховної роботи, технологією організації творчої діяльності учнівського колективу.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: «Науково-дослідний семінар з проблем викладання української мови в ЗЗСО»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	4	8	4	120	22	22			76		залік
Заочна	4	8	4	120	4	6			110		залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь о го	у тому числі					ус ь о го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	120	22	22			76		4	6			110
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Робота над унормуванням українського мовлення учнів на засадах компетентнісного підходу											
Тема 1. Наукові засади компетентнісного навчання української мови в ЗЗСО	10	2	2			6	12	2				10
Тема 2. Компетентнісна зорієнтованість вступних уроків	11	2	2			7	10					10
Тема 3. Опанування учнями лексичної норми	11	2	2			7	10					10
Тема 4. Нормативний аспект набуття правописної компетентності учнів	11	2	2			7	12		2			10
Тема 5. Опрацювання морфологічної норми на компетентнісних засадах	11	2	2			7	12		2			10
Тема 6. Багатоаспектність засвоєння синтаксичної норми на уроках української мови	11	2	2			7	10					10
Тема 7. Унормування пунктуаційної грамотності учнів	11	2	2			7	10					10
Тема 8. Специфіка засвоєння стилістичної норми на засадах компетентнісного підходу	11	2	2			7	10					10
Разом за ЗМ 1	87	16	16			55	86	2	4			80

Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Формування компетентного мовця на уроках української мови в 10-11 класах											
Тема 9. Основні аспекти формування текстотвірних умінь і навичок учнів	11	2	2			7	12	2				10
Тема 10. Лінгводидактичний потенціал компетентнісно орієнтованих завдань у формуванні компетентного мовця	11	2	2			7	12		2			10
Тема 11. Шляхи засвоєння учнями правил ефективного спілкування	11	2	2			7	10					10
Разом за змістовим ЗМ 2	33	6	6			21	34	2	2			30
Усього годин	120	22	22			76	120	4	6			110

3.2.1 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Компетентнісний підхід – основа модернізації сучасного освітнього процесу Сучасні технології вивчення української мови під час дистанційного навчання.	2	
2	Модельовання уроків української мов на засадах компетентнісного підходу	2	
3	Упровадження ефективних вправ під час вивчення лексикології на засадах компетентнісного підходу.	2	2
4	Компетентнісно орієнтована система правописних завдань і вправ	2	2
5	Типи та зміст дослідницьких завдання у процесі вивчення морфології в ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу.	2	2
6	Шляхи реалізації сучасних підходів до навчання синтаксису в ЗЗСО		
7	Проблеми пунктуаційної грамотності учнів та шляхи їх розв'язання	2	
8	Формування комунікативної компетентності учнів під час опанування стилістичних норм	2	
9	Система вправ та завдань для формування текстотвірних умінь і навичок учнів	2	2
10	Використання ефективних компетентнісно орієнтованих завдань у формуванні компетентного мовця	2	10

11	Формування комунікативних умінь і навичок для ефективного спілкування	2	
Разом		22	6

4. Форми і методи навчання. Вивчення дисципліни передбачає застосування загальнонаукових **методів** – аналітичного та синтетичного, а також лінгвістичних методів: - дистрибутивний метод аналізу передбачає встановлення особливостей та специфіки функціонування мовних одиниць; - метод трансформаційного аналізу уможливило заміну різних лінгводидактичних підходів до вивчення української мови, що дозволяє визначити найефективніший; структурний метод передбачає аналіз змісту та структури шкільних підручників і навчальних програм для закладів загальної середньої освіти.

Курс передбачає такі **форми** навчання: проблемні й оглядові лекції з презентаціями, активні практичні заняття, тренінги, заняття із застосуванням мультимедійної техніки, інтерактивні заняття (методичні дискусії, робота в парах), інтегровані заняття, дидактичні ігри тощо.

5. Система контролю та оцінювання

Засоби оцінювання:

- контрольні роботи;
- інтерактивні тести;
- реферативні повідомлення;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- завдання із залученням хмарних технологій;
- опрацьовані наукові праці;
- укладання термінологічного словника з лінгводидактики;
- співпраця зі вчителями-практиками української мови в ЗЗСО

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: контрольні роботи, укладання системи вправ та завдань, індивідуальні завдання, творча робота, усна та письмова відповідь студента.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Студенти мають можливість отримати бали за такі види робіт:

- індивідуальні завдання – 16 балів;
- укладання системи вправ та завдань на засадах компетентнісного підходу – 14 балів;
- робота на практичних заняттях – 14 балів;
- усна відповідь та письмовий аналіз проблемної мовної ситуації – 16 балів;
- тестова залікова робота – 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1								Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	6	7	7		

6. Рекомендована література

6.1. Базова (основна)

ОСНОВНА:

1. Божко О.П. Формування текстотвірних умінь учнів основної школи в процесі вивчення синтаксису складного речення : дис.... канд. пед. наук (доктора філософії) : 13.00.02. Херсон, 2017. 283 с.
2. Бондаренко Н. Ситуаційні вправи на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2017. №2. С. 2—8
3. Бондаренко Н. В. Формування правописної компетентності учнів 5-7 класів на уроках української мови : посібник. К.: Видавничий дім «Сам», 2017. – 112 с
4. Борисенко В. В., Гагіна Н. В. Компетентнісне навчання в контексті мовної підготовки студентів вищої школи. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2017. №1. С. 149—154.
5. Вихованець І., К. Городенська. Теоретична морфологія української мови: академ. грам. укр. мови. К., 2004. 400 с. Глазова О. П. Українська мова: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. 2-ге вид., переробл. К., 2014. 240 с.
6. Голуб Н. Б. Особливості текстотвірної діяльності учнів 5-7 класів в умовах компетентнісного навчання української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2013. Вип. 20. С. 72–76.
7. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ, 2004. 362 с.
8. Горпинич В. О. Морфологія української мови: [підруч. для студ. вищих навч. закл.]. К., 2004. 336 с.
9. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія [автори: І. Р. Вихованець, К.Г.Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова; за ред. К. Г. Городенської]. К., 2017. 752 с.
10. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
11. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення в закладах загальної середньої освіти навчальних предметів та організації освітнього процесу у 2018/2019 навчальному році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>.

12. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
13. Караман С. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: Посібник для студентів пед.університетів та інститутів/колектив авторів М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман/ за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2011. 366 с.
14. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. – 250 с.
15. Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: методичний посібник/ Горошкіна О.М., Бондаренко Н.В., Попова Л.О. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.
16. Методика викладання української мови в середніх освітніх закладах / [за ред. М. Пентилюк]. К. : Ленвіт, 2009. 400 с.
17. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах [Текст] : [підр. для студ. філ. фак.] / [М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.]; за ред. М. І. Пентилюк. К., 2004. 400 с.
18. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2018-2019 навчальному році. - Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61466/
19. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова. 5–9 класи; 10-11 класи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
20. Наумчук М.М., Лушпинська Л.П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навчально-методичний посібник / М.М. Наумчук, Л.П. Лушпинська. – Тернопіль: Астон, 2003.
21. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: моногр. К., 2014.
22. Пентилюк М. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посіб. / М. І. Пентилюк, Т. Г. Онукевич. К. : «Ленвіт», 2006. 134 с.
23. Пиши сильно : практичні вправи, поради, теорія / упоряд. Litosvita. 3-тє вид. Київ: Пабулум, 2019. 240 с.
24. Плиско К. М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Х., 2003. 86 с.
25. Попова Л. О. Принципи формування текстотворчих умінь учнів старшої школи. *Українська мова і література в школі*, 2018. № 3. С. 22—25.
26. Попова Л. О. Мовленнєвий розвиток учнів ліцею в умовах реалізації компетентнісного підходу. *Українська мова і література в школі*. 2018. №6. С. 7–10
27. Семеног О. Урок української мови у вимірах педагогічної дії: [навч.-метод. Посіб.]. Суми, 2015. 232 с
28. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М.І. Пентилюк К. : Ленвіт, 2015. 320 с.

ДОДАТКОВА

1. Варзацька Л. Інтегровані уроки рідної мови і мовлення. 5 клас. Посібник для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 120 с.
2. Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 3. С. 7–10.

3. Дідух Г.І. Лінгвостилістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови у 5–7 класах. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 80 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [головний ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
6. Кочан І. М., Захлопана Н. М. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 237 с.
7. Крупський Я. В., Михалевич В. М. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій. Вінниця, 2010. 72 с.
8. Кузьмінський А. І. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський, С. В. Омеляненко. К. : Знання, 2010. 335 с.
9. Мельничайко О. Рідна мова. Комунікативні вправи : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2004. 48 с.
10. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник / [за наук. ред. М. С. Вашуленка]. К. : Літера ЛТД, 2012. 364 с.
11. Омельчук С. Дослідницькі завдання в системі навчання морфології української мови. Українська мова і література в школі. 2012. № 4. С. 2–6.
12. Омельчук, С. Дослідницький підхід до навчання мови : лінгводидактичний словник-довідник : навч. посіб. К., 2015. 56 с.
13. Семеног О. Удосконалення професійної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. Українська література в загальноосвітній школі. 2006. №8. С. 49-53.
14. Семеног О., Грищенко О. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя гуманітарних дисциплін: посіб. Київ, 2015. 217с.
15. Сидоренко В. В. Шляхи удосконалення професійної компетентності учителя української мови та літератури в умовах особистісно орієнтованого навчання : навч.-метод. Посібник. Донецьк : Каштан, 2008. – 193 с.
16. Словник-довідник з української лінгводидактики: [навч. посіб.] / [О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'янченко, Н. Мордовцева та ін.]; за ред. М. Пентлюк. К., 2003. 149 с.
17. Смолінчук Л. С. Компетентісний підхід до оцінювання освітніх результатів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37(1). С. 258–261.
18. Шарко В. Д. Сучасний урок : технологічний аспект / посібник для вчителів і студентів. К. : СПД Богданова А. М., 2007. 220 с.

Інформаційні ресурси:

1. Дивослово (<https://dyvoslovo.com.ua>)
2. Українська мова та література в школі (Сторінка журналу на сайті Інституту педагогіки НАПН України – http://undip.org.ua/news/fahovi_detail.php?ID=372)
3. Українська мова. (Сторінка журналу на сайті НАН України <http://www1.nas.gov.ua/>)
4. Мовознавство (<https://movoznavstvo.org.ua>)
5. Відкритий урок: розробки, технології, досвід (http://osvita.ua/publishing/open_lesson).
6. Проблеми сучасного підручника: збірник наук. праць (<http://ipvid.org.ua/>).

7. <http://learningapps.org/> – он-лайн сервіс, який дозволяє створити інтерактивні вправи;
8. <http://puzzlecup.com/crosswordru> – сайт для створення ребусів та кросвордів.
9. <https://www.thinglink.com/> - дозволяє створювати мультимедійні плакати, на які наносять маркери.
10. <http://fotofilmi.ru> – для створення фотофільмів.
11. <http://www.jigsawplanet.com> – створення навчальних пазлів
12. <http://en.linoit.com> – для проведення мозкового штурму з використанням візуальних засобів; допомагає структурувати ідеї, думки та припущення, які виникли спонтанно.